

KIRJALLINEN KYSYMYS 27/2012 vp

Lasten ja nuorten kanssa toimivien henkilöiden taustojen selvittäminen

Eduskunnan puhemiehelle

Vapaaehtoisuuteen perustuvassa urheiluseuratai muussa yhdistystoiminnassa on hankaluuksia varmistaa lapsia ja nuoria ohjaavien henkilöiden ko. toimintaan soveltuva tausta. Ongelma on siinä, ettei lasten ja nuorten kanssa toimivien ohjaajien mahdollisen rikostaustan selvittämiseen löydy oikeutettuja tapoja. Tämä olisi tarpeen varsinkin silloin, kun ilmenee vakavaa aihetta epäillä sitä, että seurassa valmentajina tai huoltajina toimivilla henkilöillä on rikosrekisterimerkintöjä lasten hyväksikäytöstä tai sitä vastaavista rikosnimikkeistä.

Seuralla ei ole mahdollisuutta pyytää tai vaatia henkilön rikostaustaselvitystä eli rikosrekisteriotetta, jos seuran toimijat ovat vapaaehtoisia. Pelkästään kulukorvausten maksaminen ei riitä taustan selvittämisen perusteeksi. Jos henkilö toimii työsuhteessa tai lasten kanssa esimerkiksi kunnan järjestämässä iltapäiväkerhossa, selvitystä voidaan pyytää, mutta se on pyydettävä etukäteen. Jälkikäteen pyytäminen ei ole mahdollista, ja tämä tarkoittaa sitä, ettei mahdollisen epäilyn ilmetessä voi taustoja enää selvittää.

Tämä on räikeä epäkohta. Lasten ja nuorten kanssa työskentelevien henkilöiden taustat tulisi voida selvittää asianmukaisesti myös vapaaehtoistoiminnan kyseessä ollen. Seurassa voidaan toki muodostaa käytäntö, että lasten kanssa toimivien on esitettävä selvitys taustastaan, mutta vapaaehtoisilta toimijoilta sitä ei voida vaatia, eikä seura saa sitä oikeutetusti hankittua. Suositukset sekä mahdolliset todistukset valmentajakoulutuksesta voidaan toki pyytää. Henkilö voi

myös itse selvittää rikosrekisterinsä ja halutesaان esittää seuralle.

Laissa lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002) kohdassa 8 § Vaitiolovelvollisuus todetaan seuraavaa: "Rikosrekisteriotteesta ilmeneviä tietoja ei saa ilmaista muille kuin sellaisille henkilöille, jotka välttämättä tarvitsevat niitä tehdessään päätöstä siitä, annetaanko henkilölle tämän lain soveltamisalaan kuuluvia tehtäviä. Vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvaa tietoa ei saa paljastaa sivulliselle senkään jälkeen, kun henkilö ei enää hoida sitä tehtävää, jossa hän on tiedon saanut."

Tämä laki koskee myös yhdistyksiä, muttei suoraan oikeuta seuraa saamaan tietoa tai velvoita viranomaisia sitä antamaan. Puheenjohtajalla ja seuran johtokunnalla tai hallituksella on kuitenkin moraalinen velvollisuus toimia, jos ilmenee perusteltu tarve suojata lapsia. Riippuu viranhaltijasta, antaako hän mitään tietoa osapuolelle, joka puolestaan ei ole vaitiolovelvollinen. Viranhaltija saattaisi näin toimiessaan itse joutua vaikeaan asemaan, vaikka tiedon antaminen olisikin lasten tai nuorten suojaamisen kannalta tärkeää.

Toisaalta oikeutettu käytäntö rikostaustojen selvittämiseksi saattaisi karkottaa urheiluseuroista joitakin toimijoita. Mutta se, ettei taustoja voida tarkistaa, voi juuri myös houkuttaa epätoivottua ainesta värväytymään toimijoiksi. Henkilöt, joilla on epänormaalia tarvetta hakeutua toimimaan lasten ja nuorten parissa, voivat etsiä tällaista tilaisuutta ja jopa koulututtautua valmenta-

jiksi sekä toimia aktiivisesti vanhempien luottamuksen herättämiseksi. Erityisesti pienessä seurassa, jossa toimijoita on usein vähän ja ryhmiin on vaikea löytää ohjaajia, ovat kaikki osaavat vapaaehtoiset enemmän kuin tervetulleita. Seuroissa ollaan luottavaisia ja uskotaan, mitä henkilö itsestään kertoo, eikä edes suosituksia pyydetä.

Toisaalta lasten tai nuorten hyväksikäyttöön liittyvät epäilyt ovat niin vakava ja asianomaista leimaava asia, että mahdolliseen toiminnasta pidättämiseen pitäisi olla erittäin vahvat perustelut, esimerkiksi aiemmat tuomiot tai valitukset käyttäytymisestä. Ei-hyväksyttävää käyttäytymistä voi tuki ilmetä, vaikkei rikosrekisterimerkintöjä olisikaan, mutta lähtökohtaisesti ohjaajaksi ei pitäisi päästä ainakaan, jos tuomioita ennuudesta on.

Tämänhetkinen tilanne on siis se, ettei seura voi varmistua henkilön taustasta mitenkään, ja

näin ollen epätoivottavaa käytöstä voi esiintyä pitkäänkin ennen kuin siitä saadaan edes vihiä. Ilmitulo voi jo liittyä hyvin vakaviin häiriöihin, eli tilanne pääsee liian pitkälle ja pahaksi. Lapsia ja nuoria pitäisi kuitenkin pystyä suojaamaan jo ennalta.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä parantaakseen vapaaehtoisuuteen perustuvien seurojen ja yhdistysten laillisia keinoja selvittää lasten ja nuorten kanssa toimivien henkilöiden nuhteeton tausta?

Helsingissä 10 päivänä helmikuuta 2012

Jukka Kopra /kok
Lenita Toivakka /kok

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Jukka Kopran /kok ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 27/2012 vp:

Mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä parantaakseen vapaaehtoisuuteen perustuvien seurojen ja yhdistysten laillisia keinoja selvittää lasten ja nuorten kanssa toimivien henkilöiden nuhteeton tausta?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annettu laki (504/2002) antaa työnantajalle mahdollisuuden selvittää työn- tai viranhakijan sopivuutta tehtävään. Vapaaehtoisten ja itsenäisten ammatinharjoittajien osalta laki soveltuu ainoastaan tilanteissa, joissa kunta tai kuntayhtymä hankkii aamu- tai iltapäivätoiminnan palveluja julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta. Kunnan tai kuntayhtymän tulee siis pyytää tehtäviä hoitavalta henkilöltä nähtäväksi rikosrekisteriote, jollei henkilö hoida näitä tehtäviä virka- tai työsuhteessa palvelun tuottajan.

Oikeusministeriö on parhaillaan asettamassa työryhmää valmistelemaan lainmuutoksia, jotka mahdollistaisivat nykyistä laajemmin lasten kanssa toimivien vapaaehtoistoimijoiden rikostaustan selvittämisen. Työryhmän asettamisen taustalla on uusi lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjumista koskeva direktiivi, joka edellyttää, että vapaaehtoistoiminnan järjestäjillä on oltava mahdollisuus pyytää vapaaehtoistointaan hakevalta henkilöltä tietoja tämän mahdollisista seksuaalirikostuomioista. Työryhmä arvioi myös muut direktiivistä aiheutuvat rikostaustan tarkistamisen menettelyä koskevat lainsäädännön muutostarpeet. Direktiivin mukaiset lainsäädäntömuutokset tulee toteuttaa viimeistään joulukuussa 2013.

Tavoitteena on suunnitteilla olevien muutosten avulla nykyistä laajemmin estää seksuaalirikoksista tuomittuja henkilöitä toimimasta lasten kanssa ja sitä kautta ehkäistä lapsiin kohdistuvaa seksuaalista hyväksikäyttöä. Lainsäädäntöä muutettaessa tulee kuitenkin samalla myös pyrkiä siihen, ettei muutoksilla hankaloitettaisi lasten kannalta tärkeän vapaaehtoistoiminnan järjestämistä tai vapaaehtoistointaan osallistumista.

Helsingissä 2 päivänä maaliskuuta 2012

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 27/2012 rd undertecknat av riksdagsledamot Jukka Kopra /saml m.fl.:

Vilka åtgärder ämnar regeringen vidta för att förbättra de lagliga medlen för sällskap och föreningar som är baserade på frivillighet att utreda den klanderfria bakgrunden hos personer som verkar med barn och unga?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn (504/2002) ger arbetsgivaren möjlighet att utreda lämpligheten för uppgiften hos en person som söker ett arbete eller en tjänst. När det gäller frivilliga personer och självständiga yrkesutövare tillämpas lagen endast i situationer där en kommun eller en samkommun av en offentlig eller privat serviceproducent skaffar tjänster för morgon- och eftermiddagsverksamhet. En kommun eller samkommun ska alltså begära att den person som utför uppgiften visar upp ett straffregisterutdrag, om perso-

nen inte sköter dessa uppgifter i arbets- eller tjänsteförhållande till serviceproducenten.

Vid justitieministeriet står man som bäst i beråd att tillsätta en arbetsgrupp för att bereda lagändringar som bättre än för närvarande gör det möjligt att reda ut den brottsliga bakgrunden hos frivilligaktörer som arbetar med barn. Bakom tillsättandet av arbetsgruppen ligger ett nytt direktiv om bekämpande av sexuell exploatering av barn där det förutsätts att de som ordnar frivilligverksamhet ska ha möjlighet att av en person som söker till frivilligverksamhet begära uppgifter om hans eller hennes eventuella domar för sexualbrott. Arbetsgruppen bedömer också behovet av övriga ändringar av lagstiftningen som gäller förfarandet för kontroll av brottslig bakgrund som föranleds av direktivet. Lagstiftningsändringarna i enlighet med direktivet ska genomföras senast i december år 2013.

Målet är att med hjälp av de planerade ändringarna mera omfattande än för närvarande förhindra att personer som har dömts för sexualbrott verkar med barn och den vägen förebygga sexuell exploatering av barn. När lagstiftningen ändras ska dock samtidigt eftersträvas att man inte genom ändringarna försvårar den med hänsyn till barnen viktiga frivilligverksamheten eller deltagande i frivilligverksamhet.

Helsingfors den 2 mars 2012

Justitieminister Anna-Maja Henriksson